

Kraków, dnia 9 stycznia 2020 roku

Karolina Mazur

IV rok studiów doktoranckich

WPK UKSW

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
„OBOWIĄZEK WIERNYCH ZARADZANIA POTRZEBOM KOŚCIOŁA PO
SOBORZE WATYKAŃSKIM II” NAPISANEJ POD KIERUNKIEM KS. PROF.
HENRYKA STAWNIAKA

Niniejsza praca ukazuje proces kształtowania się kan. 222 § 1 KPK, stanowiącego o obowiązku wiernych zaradzania potrzebom Kościoła, podczas prac zespołów roboczych zajmujących się redakcją księgi drugiej i piątej aktualnie obowiązującego kodeksu prawa kanonicznego. Omawia także najważniejsze potrzeby Kościoła oraz sposoby ich zaradzania.

W pracy zostają także udzielone odpowiedzi na następujące pytania, dlaczego kanon stanowiący o obowiązku zaradzania potrzebom Kościoła znalazł się w księdze drugiej kodeksu („Lud Boży”), a nie został umieszczony w księdze piątej („Dobra doczesne Kościoła”), jaka jest różnica pomiędzy kan. 222 § 1 KPK, a kan. 1254 § 2 KPK (stanowiącym o celach własnych Kościoła), na kim spoczywa obowiązek zaradzania potrzebom Kościoła, czy osoby przynależące do innych wspólnot religijnych i niewierzące, które korzystają z dzieł Kościoła obowiązane są zarządzać potrzebami Kościoła.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale zostanie ukazana historyczno – prawna analiza kan. 222 § 1 KPK, poczynwszy od *Codex Iuris Canonici* z 1917 roku, z uwzględnieniem nauczania Ojców *Vaticanum II*, aż do aktualnie obowiązującego kodeksu prawa kanonicznego oraz proces kształtowania się kan. 222 § 1 KPK na etapie redakcji księgi drugiej i piątej nowego kodeksu prawa kanonicznego.

Zostanie także poruszona kwestia dotycząca pojęcia „Lud Boży”, celem ukazania na kim spoczywa obowiązek zaradzania potrzebom Kościoła (kan. 222 § 1 KPK) i dlaczego prawodawca kościelny nakłada na wiernych określone uprawnienia i obowiązki. Ponadto, zostanie omówiona tematyka wrodzonego prawa Kościoła do posiadania dóbr materialnych do realizacji własnych celów (kan. 1260 KPK), zakres przedmiotowy kan. 222 § 1 KPK i kan. 1254 § 2 KPK oraz jaką funkcję pełni kan. 1260 KPK względem kanonu stanowiącego o obowiązku wiernych zaradzania potrzebom Kościoła.

Drugi rozdział pracy przedstawia potrzeby Kościoła wynikające ze sprawowania kultu Bożego i prowadzenia działalności charytatywnej. Zostaną ukazane najważniejsze prawa wiernych, którym odpowiada obowiązek z kan. 222 § 1 KPK. Ponadto, zostanie omówiona problematyka uczestnictwa we Mszy Świętej w niedzielę i dni nakazane, ze szczególnym uwzględnieniem, czy wierni mogą swobodnie uczestniczyć w Ofierze Eucharystycznej, jakie przepisy prawodawstwa kościelnego i świeckiego regulują powyższą tematykę. Zostanie również omówiona postępa charytatywno – opiekuńcza, z uwzględnieniem nauczania Soboru Watykańskiego II, prawodawstwa kościelnego (powszechnego i partykularnego) oraz świeckiego.

W rozdziale trzecim pracy zostaną omówione potrzeby Kościoła wynikające z działalności apostołskiej, w szczególności budowa i utrzymanie obiektów sakralnych i kościelnych oraz działalność oświatowa. Zostanie przedstawiona problematyka budownictwa sakralnego z punktu widzenia prawodawstwa kościelnego (powszechnego i partykularnego) i świeckiego, obowiązek wiernych utrzymania obiektów sakralnych i kościelnych oraz kościelna ochrona zabytków.

Ponadto, zostanie przedstawiona tematyka zakładania prowadzenia szkół katolickich, uniwersytetów (katolickich i kościelnych) i fakultetów kościelnych, w szczególności na kim spoczywa obowiązek wychowania religijnego, kto może uczęszczać do szkół katolickich i studia wyższe prowadzone przez kościelne osoby prawne, kto jest odpowiedzialny za utrzymanie i prawidłowe funkcjonowanie szkół katolickich, uniwersytetów (katolickich i kościelnych) oraz fakultetów kościelnych. Przedstawione zostaną także kwalifikacje stawiane osobom na stanowisko katechety czy pracownika naukowego.

Czwarty rozdział pracy omawia problematykę godziwego utrzymania szafarzy, o której mowa w kan. 222 § 1 KPK. Zostanie poruszony temat *honesti sustentatio* szafarzy w okresie soborowym, które zostały implementowane do aktualnie obowiązującego kodeksu prawa kanonicznego. W rozdziale zostanie wskazana podstawa prawna przyznająca szafarzom uprawnienie do otrzymania godziwego utrzymania, na kim spoczywa obowiązek zapewnienia duchownym słusznego wynagrodzenia oraz jakie świadczenia przysługują szafarzom.

Zostanie także omówiona instytucja diecezjalnego funduszu (kan. 1274 KPK), sposoby pozyskiwania środków finansowych przez duchownych, problematyka opodatkowania duchownych w Polsce (podatek dochodowy od osób fizycznych, zryczałtowany podatek dochodowy od osób duchownych). Omówiona zostanie tematyka ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego szafarzy, w szczególności rodzaje ubezpieczeń społecznych (które są obowiązkowe, a którym duchowni podlegają na zasadzie dobrowolności), podstawy i

wysokości składek. Zostaną wskazane kontrowersje i wątpliwości jakie dostrzec można w ustawie *zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne* oraz ustawie *o systemie ubezpieczeń społecznych*.

W rozdziale piątym zostaną wskazane sposoby zarządzania potrzebom Kościoła z podziałem na świadczenia ekonomiczne, osobiste i duchowe. Zostaną omówione zobowiązania podatkowe nakładane na kościelne osoby prawne wynikające z prawodawstwa kanonicznego, zbiórki (kan. 1266 KPK), ofiary i opłaty nakładane na wiernych (kan. 1264 KPK), zwolnienia i przywileje podatkowe wynikające z prawodawstwa świeckiego, dotacje (z funduszu kościelnego, subwencje na szkolnictwo czy ochronę dóbr kultury), subwencje (kan. 1262 KPK) oraz darowizny (kan. 1267 KPK). Ponadto, zostanie przedstawione w jaki sposób wierni zarządzają potrzebom Kościoła, aby zapewnić mu świadczenia osobiste i duchowe, konieczne do sprawowania kultu Bożego, prowadzenia działalności charytatywnej i apostołskiej oraz godziwego utrzymania szafarzy.

Problem analizowany w niniejszej pracy jest ważny i aktualny również z uwagi na aktualną sytuację w jakiej znajduje się wspólnota kościelna. Przedstawiciele różnych środowisk uważają, że Kościół katolicki jest stroną „uprzywilejowaną”, ponieważ ustawodawca świecki wprowadził szereg regulacji prawnych, dzięki którym kościelne osoby prawne mogą korzystać z wielu dobrodziejstw, takich jak dotacje czy zwolnienia podatkowe. Niniejsza dysertacja ukazuje, że Kościół katolicki i duchowni nie są podmiotami uprzywilejowanymi, przedstawia błędy jakie można dostrzec w prawodawstwie świeckim i orzecznictwie, które odnoszą się do poszczególnych potrzeb Kościoła oraz konkretne rozwiązania prawne jakie należałoby wprowadzić.

W pracy oparto się na źródłach prawa kościelnego i świeckiego, literaturze (polskiej, i zagranicznej), oraz orzeczeniach sądowych wydanych przez Trybunał Konstytucyjny, Naczelny Sąd Administracyjny, Wojewódzkie Sądy Administracyjne i inne polskie sądy powszechne. Problematyka, dotycząca obowiązku wiernych zarządzania potrzebom Kościoła (kan. 222 § 1 KPK), nie została dotychczas opracowana w polskiej literaturze kanonistycznej. Zostały omówione jedynie poszczególne zadania Kościoła (np. kult Boży, budownictwo sakralne, posługa charytatywna, nauczania oraz utrzymanie szafarzy) w artykułach naukowych lub opracowaniach książkowych, jednakże z pominięciem kan. 222 § 1 KPK.

Opracowanie tematyki pracy, w oparciu o dwa systemy prawne (prawodawstwa kościelnego i świeckiego), jest bardzo ważne z powodu obowiązywania Konkordatu, dzięki któremu kościelne osoby prawne mogą wykonywać określone zadania, wynikające z kan. 222 § 1 KPK. Omówienie tej tematyki, z punktu widzenia prawodawstwa świeckiego, ma

znaczenie również z powodu wprowadzenia kluczowych zmian, które niedawno weszły w życie, a dotyczą potrzeb Kościoła wymienionych w kan. 222 § 1 KPK.

Słowa kluczowe: „Potrzeby Kościoła”, „Finansowanie Kościoła”, „Wynagrodzenie duchownych”, „Opodatkowanie duchownych”, „Ubezpieczenie duchownych”, „Działalność charytatywna”, „Działalność opiekuńcza”, „Działalność apostołska”, „Działalność oświatowa”, „Budowa i utrzymanie Kościołów”, „Świadczenia finansowe”, „Świadczenia osobiste”, „Świadczenia duchowe”